

Arquitectura i habitatge

Recuperació del Pla de Santa Bàrbara, de més de 100.000 m², i potenciació del nucli urbà de Montblanc.

El rescat d'un valuós conjunt arquitectònic.

Montserrat Adroer

ARQUITECTE

El nucli antic de Montblanc, la fortificació medieval més important de Catalunya, no ha estat exempt d'una degradació creixent. La Direcció General d'Arquitectura i Habitatge, del Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, ha atallat de soca-rel aquell problema que provenia, molt concretament, de la greu marginació urbanística soferta pel reducte anomenat el Pla de Santa Bàrbara, una superfície de més d'una hectàrea.

Malgrat la falta d'una figura urbanística aplicable a la zona, s'hi han dut a terme actuacions singulars d'urbanització i construcció de tipologia pròpia adequada a l'entorn.

L'enjardinament i la creació d'uns quants espais molt definits han incidit decididament en la potenciació de tot el conjunt urbà.

Montblanc, capital de la Conca de Barberà, fou un municipi fonamentalment agrícola-viticultor fins a final del segle XIX. La plaga de la fil·loxera li provocà una crisi greu de la qual no es recuperà fins el decenni dels 70, quan s'hi establiren algunes empreses, de mida mitjana, que quasi totes depenien de les empreses mares, radicades principalment al cinturó industrial de Barcelona. Montblanc és, a més, el centre comercial i de serveis del conjunt comarcal. El turisme constitueix una de les principals expectatives seves en un futur proper.

1.500 m de muralla del segle XIV

Des d'un punt de vista urbanístic, el municipi es divideix en dues grans àrees: el nucli antic (envoltat per 1,5 km de muralla construïda el segle XIV) i la zona d'expansió al defora de la muralla, que va començar a créixer a principi del segle actual.

El nucli antic constitueix la fortificació medieval més important de Catalunya, i fou declarat monument nacional l'any 1947. Conser-

va el traçat medieval dels seus carrers i un patrimoni arquitectònic molt important, no sols d'aquella època, sinó també dels segles XVII i XVIII. La tendència centrífuga a residir part defora de la muralla, que començà a principi de segle, va tenir com a conseqüència una degradació d'aquests edificis, que encara estan, però, en condicions de ser recuperats mitjançant una rehabilitació. El fet que el centre comercial, festiu, social i públic sigui encara el nucli antic, afavoreix una inversió lenta de la tendència centrífuga: torna a plantejar-se la possibilitat d'adaptar les edificacions velles a les necessitats actuals.

No obstant això, dins el nucli antic, hi havia una zona on la degradació era molt greu, amb una absència quasi total dels serveis mínims d'infraestructura. L'actuació de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge s'ha dirigit a aquest darrer reducte d'una greu marginació urbanística. Ens referim al Pla de Santa Bàrbara, un petit turó situat a la part més alta de Montblanc, al cim del qual han estat trobades les restes d'un poblat ibèric

(s. V al III a.C.) i d'un castell del segle XII. Tots dos elements constitueixen el primer assentament urbà del municipi.

Corrals i cases ruïnoses

Quan va començar el projecte d'actuació, la configuració del Pla i del seu entorn era la següent: al nord, hi havia el carrer del Mur, amb un pendent del 22% i amb unes cases que presentaven un caràcter de conjunt ben marcat. Situatedes entre mitgeres, de construcció popular, s'adaptaven esglaonadament al gran desnivell. Segueixen el perfil de la muralla, a la qual es troben adosades per la seva part posterior.

La resta de construccions situades a la base del turó no tenien aquest caràcter de conjunt. En general, tant a l'est com a l'oest, hi havia una mena de corrals o cases ruïnoses que no podien ser aprofitades i en què l'única solució era enderrocar-les i tornar-les a construir.

El cantó sud és ocupat per tres edificis del segle XIX: el jutjat, la plebania i la presó. Aquest darrer, des que va deixar de ser utilitzat per a la funció que li era pròpia, ha anat degradant-se fins a arribar a l'estat actual de gran abandó.

Tots els carrers de la zona estan sense pavimentar i amb un nivell de serveis molt precari. En alguns casos, els antics desguassos de ceràmica emergien força trencats.

Intervencions adequades a l'entorn

La manca d'una figura urbanística aplicable a la zona (hi ha un Pla Especial de Reforma Interior pendent de redacció) va afavorir la de-

cisió de respectar la divisió entre la zona verda i la zona construïda. El fet que, durant anys i anys, l'Ajuntament de Montblanc hagués denegat sistemàticament qualsevol permís de construcció que en representés una modificació, implicava aquesta elecció.

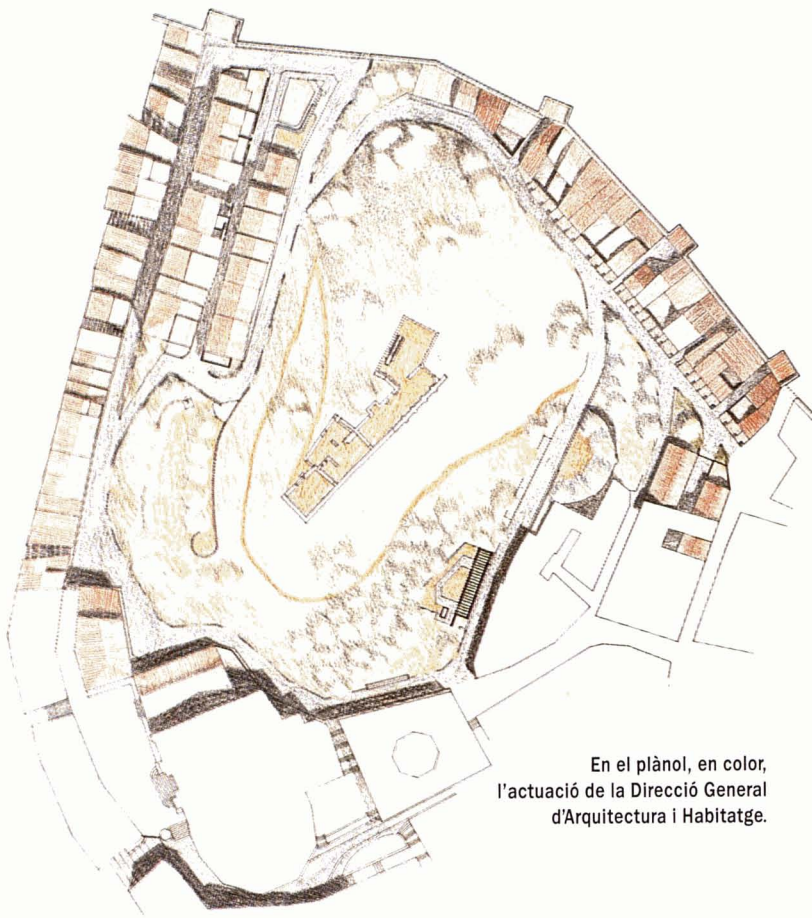
L'actuació fou començada amb la urbanització del carrer del Mur, que era un torrent pràcticament intransitable. A més de fer-hi les obres d'infraestructura, ha estat pavimentat d'una manera força singular. A causa del fort pendent del carrer, els veïns, durant força anys, havien delimitat unes plataformes de terra davant de cada un dels habitatges per tal de facilitar-hi l'accés. El projecte, no solament ha conservat aquestes plataformes, sinó que les ha marcadés i hi ha format unes terrasses de 2,70 m d'ample, unides entre si per esglaons.

A la resta de construccions situades al Pla de Santa Bàrbara hom ha seguit un criteri similar a l'utilitzat al carrer del Mur, arreglant les façanes de les edificacions que podien ser millorades i enderrocant els corrals o les cases en ruïnes i tornant-los a construir. En total, han estat construïts 16 habitatges nous de protecció oficial i han estat arreglades les façanes de 54 més.

La tipologia d'aquestes construccions noves és la pròpia de la zona: una planta soterrani destinada a garatge i a cambra de mals endreços i dues plantes per a habitar-les. Les façanes es caracteritzen per l'absència de volades, pel predomini dels plens sobre els buits i pels referits de color clar.

Respecte als tres edificis públics situats al sud, han estat arreglades les façanes de la plebania i del jutjat. Queda pendent, per a una propera fase, la rehabilitació de la presó, adaptant-la als nous usos previstos per l'Ajuntament: Museu de Ciències Naturals a la planta baixa i Escola Municipal d'Art a la primera.

La urbanització de la zona ha consistit en la pavimentació de

En el plànol, en color, l'actuació de la Direcció General d'Arquitectura i Habitatge.

El carrer del Mur era pràcticament intransitable. A hores d'ara, unes plataformes esglaonades serveixen de transició entre les cases i la calçada.

Panoràmica aèria de Montblanc.

La plaça de les Escrivanies abans i després. La vorada de pedra feta al voltant del paviment segueix la direcció radial dels contraforts de l'absis de l'església de Santa Maria.

tots els carrers, amb la instal·lació prèvia de clavegueram, conduccions per a l'electricitat, aigua potable i enllumenat públic.

Restes ibèriques i enjardinament

Tot el turó és conservat com a zona verda, i inclou un jardí botànic que complementarà les instal·lacions del futur Museu de Ciències Naturals. Un traçat de camins estrets de terra permet d'arribar al cim amb tota comoditat, des d'on es poden contemplar unes vistes excel·lents sobre la Conca de Barberà.

Precisament, al cim, s'hi han excavat, i després consolidat, les restes arqueològiques del poblat ibèric i del castell medieval. En aquest darrer cas, hom n'ha recuperat la imatge mitjançant la reconstrucció amb formigó d'alguns trossos de les parets que el delimiten. Les excavacions realitzades a la zona han proporcionat una gran varietat de ceràmica ibèrica, que quedarà exposada al Museu Comarcal de Montblanc.

El turó s'ha enjardinat amb arbres i arbustos d'espècies que s'adaptin fàcilment a la climatologia, que no necessiten atencions especials. Aquest enjardinament,

disposat de manera que no sigui un obstacle per a la contemplació del paisatge, ha permès la creació d'uns espais molt definits per a jugar, reposar o passejar.

El projecte de recuperació del Pla de Santa Bàrbara no és la suma d'actuacions diversos, sinó la intervenció decidida sobre una zona extensa de més d'una hectàrea, que influirà beneficiosament sobre el conjunt urbà de Montblanc.

M.A. □

SOM 6 MILIONS

Catalunya s'obre camí